Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ NA hARDTEISTIMÉIREACHTA, 2003

STAIR - GNÁTHLEIBHÉAL

(400 marc)

DÉ MÁIRT, 10 MEITHEAMH - TRÁTHNÓNA, 2.00 go dtí 5.20

Ná freagair ach AON CHÚRSA AMHÁIN (Cúrsa I nó Cúrsa II).

Ba chóir an t-am chun léitheoireachta agus athbhreithniúcháin a thabhairt san áireamh san uasmhéid ama a luaitear le gach ceist.

CÚRSA I

Sibhialtacht an Renaissance

(Stair na hÉireann, 1477-1625; Stair na hEorpa, 1453-1618)

Freagair **GACH** ceann de na ceisteanna **A,B,C,D,E,F.**

Do stair na hÉireann a thagraíonn **A, B** agus **C;** do stair na hEorpa a thagraíonn **D, E** agus **F.**

A

(Uasmhéid ama a mholtar: 20 nóiméad)

Freagair go hachomair OCHT gcinn díobh seo a leanas. Is fiú 5 mharc an ceann iad. Is leor abairt nó dhó i ngach cás.

1. Cad a thuigtear le **ceann amháin** de na focail seo a leanas a bhaineann le hÉirinn na nGael : creachaire; dúnaire; file; gallóglach.

2. Cén fáth a raibh ballaí thart timpeall ar fhormhór na mbailte in Éirinn sa séú haois déag ?

3. Ainmnigh slí **amháin** ina ndearnadh an Pháil a chosaint.

4. Céard a bhí i nDlí Poynings, 1494?

5. Mínigh go hachomair slí **amháin** inar bhunaigh Gearóid Mór, 8ú hIarla Chill Dara, a chuid cumhachta in Éirinn.

6. Ainmnigh gné **amháin** de shocraíocht creidimh Eilíse in Éirinn.

7. Cérbh é an duine a bhí freagrach as titim Sheáin Uí Néill i 1567?

8. Ainmnigh slí **amháin** ina raibh tionchar ag Gluaiseacht Leasaithe na gCaitliceach ar chúrsaí creidimh in Éirinn.

9. Tabhair sampla **amháin** den chaoi ar dhéileáil Sir Robert Bingham leo sin a dhiúltaigh páirt a ghlacadh i gComhdháil Chonnacht.

10. Cén fáth ar shocraigh Sir John Perrot go ndéanfaí Aodh Rua Ó Domhnaill a fhuadach?

11. Cén áit ina raibh a lár ionad cumhachta (caisleán) ag Buitléirigh Urmhumhan?

12. Tabhair cúis **amháin** gur éirigh Richard Boyle, Iarla Chorcaí, an-saibhir.

13. Ainmnigh earra **amháin** a bhí á onnmhairiú as Éirinn i rith an séú haois déag.

14. Cén fáth ar scríobh scoláirí ar nós Seathrún Céitinn agus na Ceithre Máistrí, stair na hÉireann síos?

15. Cén réimse den saothar daonna a luaitear le duine **amháin** díobh seo a leanas:
Edmund Spenser; Mateo de Oviedo; Peter Lombard; Richard Bartlett; Sir John Davies; Lughaidh Ó Cléirigh.

B

(Uasmhéid ama a mholtar: 20 nóiméad)

Scríobh alt gairid ar DHÁ cheann díobh seo faoi seach. Is fiú 20 marc an ceann iad.

1. Lambert Simnel agus Perkin Warbeck.

2. Gearóid Óg, 9ú hIarla Chill Dara.

3. Díscaoileadh na mainistreacha.

4. Gráinne Uí Mháille (Gránuaile).

5. An difríocht idir an dá chóras dlí in Éirinn: Dlíthe na mBreithiúna in Éirinn na nGael agus Dlí Shasana.

6. Connradh Mellifont, 1603.

C

(Uasmhéid ama a mholtar: 50 nóiméad)

Scríobh tuairisc ar DHÁ cheann díobh seo faoi seach. Is fiú 60 marc an ceann iad.

1. Leathnú an údaráis ríoga faoi Anraí VIII, faoi **gach ceann** de na ceannteidil seo a leanas:
- **(i)** Parlaimint an Reifirméisin, 1536.
- **(ii)** Géilleadh agus Athbhronnadh.
- **(iii)** Parlaimint 1541 - 1543.

2. Réimeas na Banríona Máire in Éirinn, 1553-1558 (Déan tagairt dá cuid polasaithe creidimh agus do Phlandáil Laoise agus Uíbh Failí).

3. Reibiliúin Dheasmhumhan i gCúige Mumhan.

4. An Cogadh Naoi mBliana faoi **gach ceann** de na ceannteidil seo a leanas :
- **(i)** Mar a thosaigh an cogadh.
- **(ii)** An pháirt a ghlac Aodh Ó Néill sa chogadh.
- **(iii)** An bhaint a bhí ag na taoisigh Éireannacha le cumhachtaí eachtracha.

5. Plandáil Uladh.

6. Oideachas in Éirinn sa séú haois déag faoi **gach ceann** de na ceannteidil seo a leanas:
- **(i)** Oideachas in Éirinn na nGael.
- **(ii)** Na scoileanna sna bailte móra.
- **(iii)** Bunú Choláiste na Tríonóide, Baile Átha Cliath.

NÓ

Topaic i Stair na hÉireann, 1477-1625, **nach bhfuil liostaithe** i Roinn B nó i Roinn C.

D

(Uasmhéid ama a mholtar: 20 nóiméad)
Freagair go hachomair OCHT gcinn díobh seo a leanas. Is fiú 5 mharc an ceann iad. Is leor abairt nó dhó i ngach cás.

1. Cén sórt rud a bhí i gcaravel i rith Ré na bhFionnachtana?

2. Cad a socraíodh i gConradh Tordesillas, 1494?

3. Ainmnigh an príomh-theoiric a chuir Nicholas Copernicus chun cinn maidir leis an nGrian agus an Domhan.

4. Tabhair cúis **amháin** maidir leis an naimhdeas idir Proinsias I na Fraince agus an tImpire Séarlas V.

5. Tabhair poinnte **amháin** creidimh a bhí ag na hAnabaistigh.

6. Cad chuige ar bunaíodh Ord ban rialta na nUrsalach i 1535?

7. Ainmnigh gníomhaíocht tráchtála **amháin** a bhí ar siúl ag muintir Fugger.

8. Cad a bhí i gceist sa Chogadh Smalkaldach sa Ghearmáin i 1546?

9. Ainmnigh slí **amháin** inar chuidigh Vesalius le heolas a chur ar chúrsaí leighis.

10. Ainmnigh pointe **amháin** a socraíodh ag Síocháin Cateau-Cambrésis, 1559.

11. Cén chaoi a raibh tionchar ag fórógraí na Sár ar thuathánaigh na Rúise sa séú haois déag?

12. Ainmnigh planda **amháin** (nó bia **amháin**) a tugadh go dtí an Eoraip ó Mheiriceá i rith an séú haois déag.

13. Cérbh iad ar buadh orthu i gCath Lepanto, 1571?

14. Ainmnigh cúis **amháin** gur tharla an Cogadh Tríocha Bliain.

15. Cén réimse den saothar daonna a luaitear le duine **amháin** díobh seo a leanas:
Johan Gutenberg; Desiderius Erasmus;
Philip Melanchthon; Claudio Monteverdi;
Huldrych Zwingli; Peter Breugel.

E

(Uasmhéid ama a mholtar: 20 nóiméad)
Scríobh alt gairid ar DHÁ cheann díobh seo faoi seach. Is fiú 20 marc an ceann iad.

1. Titim Constantinople,1453.

2. Savonarola.

3. Ferdinando agus Isabella na Spáinne.

4. Na pointí i gcreideamh Mhártain Liútar.

5. Albrecht Dürer **nó** William Shakespeare.

6. Cogaí faoi Chreideamh sa Fhrainc, 1564-1598.

F

(Uasmhéid ama a mholtar: 50 nóiméad)
Scríobh tuairisc ar DHÁ cheann díobh seo faoi seach. Is fiú 60 marc an ceann iad.

1. Ealaín agus ealaíontóirí iomráiteacha i Renaissance na hIodáile.

2. Turais chlúiteacha taiscéalaíochta faoi **gach ceann** de na ceannteidil seo a leanas:
(i) Turas farraige Criostóir Colombas i 1492.
(ii) Turas farraige Ferdinando Magallan, 1519 – 1522.
(iii) Torthaí na dturas sin.

3. An Cailbhíneachas faoi **gach ceann** de na ceannteidil seo a leanas:
(i) An chaoi ar fhorbair tuairimí creidimh Calvin.
(ii) An Ghinéiv faoi cheannas Calvin.
(iii) Scaipeadh an Chailbhíneachais leasmuigh den Ghinéiv.

4. Pilib II, Rí na Spáinne **nó** Anraí VIII, Rí Shasana.

5. Leasú na hEaglaise Caitlicí faoi **gach ceann** de na ceannteidil seo a leanas:
(i) An chúis go raibh gá leasú a dhéanamh ar an Eaglais.
(ii) Comhairle Trento.
(iii) Naomh Iognáid Loyola agus na hÍosánaigh.

6. Liam Oráiste agus Éirí Amach na hÍsiltíre.

NÓ
Topaic i Stair na hEorpa, 1453-1618, **nach bhfuil liostaithe** i Roinn E nó i Roinn F.

CÚRSA II

Sibhialtacht na Linne Seo
(Stair na hÉireann, 1868-1966; Stair na hEorpa, 1870-1966)
Freagair **GACH** ceann de na ceisteanna **A,B,C,D,E,F.**
Do stair na hÉireann a thagraíonn **A, B** agus **C;** do stair na hEorpa a thagraíonn **D, E** agus **F.**

A

(Uasmhéid ama a mholtar: 20 nóiméad)

Freagair go hachomair OCHT gcinn díobh seo a leanas. Is fiú 5 mharc an ceann iad. Is leor abairt nó dhó i ngach cás

1. Cén chaoi a bhfuair na tionóntaí cabhair chun talamh a cheannach faoi Acht Talún Gladstone, 1881?

2. Tabhair cúis **amháin** go raibh imirce as Éirinn idir 1868 agus 1914.

3. Ainmnigh tionscal tábhachtach **amháin** i mBéal Feirste, 1868-1914.

4. Luaigh aidhm **amháin** atá ag an Ord Oráisteach.

5. Luaigh éacht **amháin** de chuid Ghluaiseacht na gComharchumann faoi cheannas Sir Horace Plunkett.

6. Tabhair cúis **amháin** gur éirigh le hAcht Talún Wyndham, 1903.

7. Cén fáth go raibh scoilt in Óglaigh na hÉireann i 1914?

8. Tabhair cúis **amháin** go raibh Tomás S. Ó Cléirigh tábhachtach i stair na hÉireann.

9. Tabhair cúis amháin gur bhuaigh páirtí Shinn Féin olltoghchán na bliana 1918.

10. Cén fáth a ndeachaigh Éamon de Valera go dtí Stáit Aontaithe Mheiriceá sa bhliain 1919?

11. Cén post a bhí ag Seán A. Ó Coistealbha sa Chéad Rialtas Idir-Pháirtí, 1948-1951?

12. Cén fáth ar thug an rialtas imtheorannú gan triail isteach sna 1950-idí ?

13. Cén chaoi ar athraigh scéim leictrithe na tuaithe saol na ndaoine faoin tuath?

14. Ainmnigh duine **amháin** a bhí ina Uachtarán ar Éirinn ag am ar bith idir 1938 agus 1966?

15. Cén réimse den saothar daonna a luaitear le duine **amháin** díobh seo a leanas:
Séamas Ó Lorcáin; Traolach Mac Suibhne; Evie Hone; Samuel Beckett; Eilís Dilliún; Micheál Ó hEithir.

B

(Uasmhéid ama a mholtar: 20 nóiméad)
Scríobh alt gairid ar DHÁ cheann díobh seo faoi seach. Is fiú 20 marc an ceann iad.

1. Micheál Dáibhid.

2. Rialtas Dúchais a Mharú le Cineáltas". (Leasú na gCoimeádach in Éirinn).

3. An chaoi ar chuir na hAontachtóirí i gcoinne Rialtais Dúchais, 1912-1914.

NÓ

Seán Réamonn.

4. An Cogadh Cathartha in Éirinn, 1922-1923.

5. An Dochtúir Nollaig De Brún.

6. Seán Lemass.

C

(Uasmhéid ama a mholtar: 50 nóiméad)
Scríobh tuairisc ar DHÁ cheann díobh seo faoi seach . Is fiú 60 marc an ceann iad.

1. Gluaiseacht an Rialtais Dúchais faoi **gach ceann** de na ceannteidil seo a leanas:
(i) Isaac Butt mar cheannaire.
(ii) Séarlas Stíobhard Parnell mar cheannaire.
(iii) An scoilt i bPáirtí an Rialtais Dúchais, 1890.

2. Náisiúnachas Cultúrtha faoi **gach ceann** de na ceannteidil seo a leanas :
(i) Cumann Lúthchleas Gael (C.L.C.G.).
(ii) Conradh na Gaeilge.
(iii) An Athbheochan Liteartha Angla-Éireannach.

3. Éire, 1916-1921, faoi **gach ceann** de na ceannteidil seo a leanas:
(i) Éirí Amach na Cásca, 1916.
(ii) Cogadh na Saoirse, 1919-1921.
(iii) An Conradh Angla-Éireannach, 1921.

4. Cumann na nGael mar rialtas, 1922-1932.

5. Fianna Fáil mar rialtas, 1932-1939.

6. Éire (Thuaidh agus Theas) i rith bhlianta an chogaidh, 1939-1945.

NÓ

Topaic i Stair na hÉireann, 1868-1966, **nach bhfuil liostaithe** i Roinn B nó i Roinn C.

D

(Uasmhéid ama a mholtar: 20 nóiméad)
Freagair go hachomair OCHT gcinn díobh seo a leanas. Is fiú 5 mharc an ceann iad. Is leor abairt nó dhó i ngach cás.

1. Mínigh go hachomair an tábhacht a bhaineann le forbairt **amháin** i gcúrsaí iompair, 1870-1966.
2. Bhí Rúisiú mar pholasaí ag Sár Alexander III na Rúise. Cad é an bhrí a bhí le Rúisiú?
3. Cad é an phríomh-aidhm a bhí ag na Sufraigéidigh?
4. Luaigh forbairt **amháin** i gcúrsaí leighis idir 1870 agus 1966.
5. Cérbh é an ceannaire a bhí ar Réabhlóid na mBoilséiveach sa Rúis i 1917?
6. Cad é an toradh a bhí ar an máirseáil a bheartaigh na Faisistigh a dhéanamh ar an Róimh, 1922 ?
7. Cad a thuigtear leis an gclásal "ciontach as cogadh" a bhí i gConradh Versailles?
8. Luaigh fadhb **amháin** a bhí le sárú ag an nGearmáin le linn di a bheith faoi cheannas Weimar sna 1920-idí.
9. Tháinig Ramsay MacDonald i gcumhacht mar Phríomh Aire na Breatainne in 1924. Cén páirtí ar bhain sé leis?
10. Cad a bhí i gceist ag Hitler le *lebensraum* san Oirthear?
11. Cad a tharla ag Dunkirk sa Fhrainc i 1940?
12. Cad a thuigtear le Cúnamh Marshall?
13. Luaigh athrú eacnamaíoch **amháin** a chuir Khrushchev i gcrích sa Rúis Shóivéideach idir 1953 agus 1964.
14. Cén tír a chuir an chéad saitilít spáis in airde i 1957?
15. Cén réimse den saothar daonna a luaitear le duine **amháin** díobh seo a leanas:
    Johann Strauss; Leon Trotsky; Rosa Luxemburg; Pablo Picasso; Marlene Dietrich; George Orwell.

E

(Uasmhéid ama a mholtar: 20 nóiméad)
Scríobh alt gairid ar DHÁ cheann díobh seo faoi seach. Is fiú 20 marc an ceann iad.

1. Cás Dreyfus sa Fhrainc.
2. Sár Nioclás II na Rúise, 1894-1917.
3. Conradh na Náisiún.
4. Cogadh Cathartha na Spáinne, 1936-1939.
5. Hitler agus na Giúdaigh i rith an Dara Cogadh Domhanda, 1939-1945.
6. Comhphobal Eacnamaíochta na hEorpa (CEE) idir 1957 agus 1966.

F

(Uasmhéid ama a mholtar: 50 nóiméad)
Scríobh tuairisc ar DHÁ cheann díobh seo faoi seach. Is fiú 60 marc an ceann iad.

1. Otto Von Bismarck, 1870-1890.
2. Leathnú coilíneach na hEorpa san Afraic agus/nó san Áis, 1870-1914.
3. An Chéad Chogadh Domhanda faoi **gach ceann** de na ceannteidil seo a leanas:
   (i) Na cúiseanna gur thosaigh an cogadh i 1914.
   (ii) An cogadh sna trínsí
   (iii) An cogadh ar an bhfarraige.
4. Hitler agus Mussolini faoi **gach ceann** de na ceannteidil seo a leanas:
   (i) Teacht i dtreis Pháirtí na Naitsíoch, 1919-1933.
   (ii) Riail Hitler sa Ghearmáin, 1933-1939.
   (iii) Riail Mussolini san Iodáil, 1922-1939.
5. Forbairtí sa Rúis Shóivéideach faoi cheannas Stalin idir 1928 agus 1939.
6. An Dara Cogadh Domhanda faoi **gach ceann** de na ceannteidil seo a leanas:
   (i) Cath na Breatainne.
   (ii) Na Stáit Aontaithe agus an Dara Cogadh Domhanda sa Eoraip.
   (iii) Na cúiseanna gur buadh ar an nGearmáin faoi cheannas Hitler.

NÓ

Topaic i Stair na hEorpa, 1870-1966, **nach bhfuil liostaithe** i Roinn E nó i Roinn F.